

F. GRAELL I DENIEL

**PROPOSTES EN OCASIÓ
DEL COS I DE LES PASSIONS**

QUADERNS DE FILOSOFIA

13

F. GRAELL I DENIEL

**PROPOSTES EN OCACIÓ
DEL COS I DE LES PASSIONS**

13

QUADERNS DE FILOSOFIA

Barcelona 2020

4ª edició desembre 2020

[3ª edició setembre de 2018
2ª edició desembre de 2011
1ª edició novembre de 2002]

© F.Graell i Deniel
ISBN: 84-931608-2-2

www.xtec.cat/~fgraell
E-mail: fgraell@xtec.cat

La web permet de baixar la còpia d'un qualsevol quadern editat.
Podeu fer ús de l'adreça electrònica per a qualsevol correspondència amb
Quaderns de filosofia.

Es prega de tenir en compte sempre de consultar si hi ha una nova edició (que inclou canvis de vegades prou rellevants) en la web esmentada.

CONTINGUT

Pròleg a la segona edició, 7.

Pròleg a la tercera edició, 7.

Pròleg a la quarta edició, 8.

Introducció, 9.

I. UN COS VARI, 10.

§1. Del cos extern i intern, 10.

§2. Un cos enmig de coses, 12.

§3. Allò real extern i intern, 12.

§4. Pensar el cos natural i sentit amb/sense una manifestació, 14.

§5. La dependència respecte del cos extern i intern, 15

§6. Del cos en d'altres accepcions, 17.

§7. Què és el cos i què s'hi pensa finalment, 20.

II. QUÈ ÉS UNA SENSACIÓ, 22.

III. LA LOCALITZACIÓ D'ALLÒ SENTIT 24.

IV. LES REALITATS INCLUSIVES, 27.

1. L'esgarrinxada com a realitat inclusiva 2. Més exemples
3.S'estén per a les emocions i els sentiments 4. L'originalitat
d'una cara agradable 5. Hi ha moltes manifestacions reals 6. Es
troba allò real i s'hi respon 7. L'accent a la part sentida i a allò
real conjunt 8.Hi ha també passió voluble 9. Les realitats
inclusives en els casos extrems 10. En la convivència.

ANNEXOS

1. Per a una distinció de passions des del desig i el plaer, 35.
2. La inquietud, 43.
3. Un esbós de classificació dels comportaments, 48.
4. Nota a una interpretació de les emocions, 49.
5. Sobre la voluntat de veritat, 51.

Pròleg a la segona edició

La conveniència d'introduir alguns retocs al quadern ha sorgit d'haver eixamplat l'abast del cos intern i d'haver modificat l'extensió del que és passional. Tot plegat exigia pocs canvis. Tanmateix s'ha cregut convenient de simplificar de dalt a baix el text amb l'eliminació de mots innecessaris i de l'ús de la primera persona.

Pròleg a la tercera edició

El quadern s'ha modificat del tot: s'ha canviat el contingut dels apartats (són nous el III i el IV, i els altres han rebut prou transformacions), i algun material de les edicions anteriors ha passat als annexos 1 i 3, al costat dels que ja hi havia, que s'han conservat, i que ara han passat a ser el 3 i el 4. Hi ha doncs una manera nova de parlar del cos.

La revisió incorpora el guany de punts de mira que el pas dels anys va comportant. Per exemple, que cal diferenciar entre el dèbit d'allò vist i el de la sensació visual, quan no s'havia indicat clarament les circumstàncies de l'un fet i l'altre. Això, aplicat arreu de la sensibilitat, ha permès alleugerir considerablement l'entrellaçament dels àmbits del cos, fet que permet de trobar un text de lectura més amable. A més a més s'ha procurat d'evitar les repeticions, i s'ha tendit en conjunt a una més gran concisió.

Així mateix hi havia pendent unes qüestions de vocabulari: car s'havia de precisar l'ús de 'sensació', 'sentiment', 'passió', 'patir', 'sentir'. En efecte la reiteració de l'ús de 'passió' per a tot allò intern és capaç de desencaminar per l'equivocitat de l'ús de 'passió', i llavors suggerir quelcom que no seria el que es vol

expressar – alhora tot allò intern és passiu, es pateix, i en aquesta accepció és una passió. Davant d'aquest dilema hem preferit allargar l'ús del verb 'sentir', i que allò sentit formi part del cos intern, mentre la sensació continua essent l'acte de sentir. El fet de patir se'l fa més aviat intercanviable amb el de sentir, i s'abandonaria, si calgués, un altre ús de 'sentiment' que no fos el comú. Però s'ha mantingut l'ús de 'passió' significat «sentir» en el títol del quadern, on no sembla que es presti a males comprensions.

És clar que també s'usa 'sentir' en d'altres accepcions: per exemple, quan es diu que els sentits externs serien uns òrgans corporals o les facultats corresponents (el conjunt fóra la sensibilitat externa), quelcom que es diferencia fàcilment del fet, per exemple, de sentir afecte.

Finalment això: la importància del que aquí s'hi aporta es posa en relleu quan s'admet que una de les discussions rau a saber ben bé què aporta la sensibilitat.

Pròleg a la quarta edició

Els canvis en l'escrit han tingut a veure amb la necessitat de fer-lo acordar millor amb la interpretació de la realitat que s'havia assajat en d'altres quaderns. Per això ha calgut revisar especialment l'apartat I, que guanya algun paràgraf, i s'esforça a comprendre el cos com un tot, quan s'hi considera que hi ha realitats diverses. Es tractava doncs d'un nou repte.

INTRODUCCIÓ

El treball vol apropiarse a l'estudi dels afers corporals, en especial a l'estudi d'allò sentit, i no és conclusiu en cap de les facetes del cos que es van esmentant: car vol servir d'exemple d'allò que podrien ser algunes consideracions rellevants sobre el cos.

Certament l'estudi natural del cos sembla una tasca inacabable, i ha necessitat de la dedicació de molts homes, sovint de manera heroica: la recerca que s'hi dedica en els camps de la medicina i de la resta de les ciències de la vida, la troballa de les circumstàncies que duen a mil patologies, el destriament de les xarxes que constitueixen el soma, van marcant fites irrenunciables de la cultura.

Alhora el mateix mot 'cos' pot usar-se amb prou accepcions: hi ha el cos extern, el de l'estudi natural; el cos intern, el patit o sentit; la circumstància que un qualsevol comportament es mostri fàcil de fer permet suposar que hi deu haver algun suport corporal; ens alegrem en veure un amic i el conjunt sembla el d'una saviesa que remet d'alguna manera al cos, etc. Hi ha una multiplicitat d'aspectes que envien al cos, o fan pensar-hi.

L'escrit fa unes passes en tot això, que distribueix en quatre apartats: el primer insisteix en un cos plural, un segon està dedicat a les sensacions, el tercer esbossa una distribució d'allò sentit, el quart defensa l'originalitat, per exemple, d'una cara agradable. Més avall uns annexos assagen una classificació de passions, també de comportaments, o consideren nous aspectes de les emocions i de la voluntat de veritat.

Hi ha doncs un cert biaix perquè s'ha tingut en compte aspectes parcials del que pot ser el cos. Sobretot s'ha volgut transmetre que s'hi troba una aparició real, objectiva, que es lliura, de tal manera que el deïbit natural i el deïbit corporal intervenen en un tal oferiment. I, com tota realitat, aquella que és del cos, o en què ha coadjuvat el cos, permet la consideració dels apuntaments.

I

UN COS VARI

En l'accepció primera i cabdal el cos és quelcom que es veu, es toca, se sent. Val la pena de considerar amb mica més en detall les diferents maneres d'apropar-s'hi.

§1. Del cos extern i intern.

El «cos extern» seria el que es pot tocar, veure, etc., i el «cos intern» el que no es pot tocar, veure, etc., sinó bàsicament sols patir. En parlar del cos extern i del cos intern no se suggereix pas que una part pel cap baix del material pel qual un hom s'informa del cos extern no es lliuri sense solució de continuïtat amb una altra part que forma part del cos intern; per exemple, en prémer quelcom cal diferenciar la duresa i resistència de la cosa externa (hi ha una dada tàctil en un afer titllat d'extern), i la passió tàctil (hi ha una dada així en un àmbit intern); això és, cal diferenciar una mera dada tàctil externa, i la passió (o sensació) tàctil, perquè hi ha aspectes diversos: l'ambivalència entre el dèbit extern i l'intern es manté arreu¹; allò que sí que cal admetre és la circumstància que allò tàctil permet de fet uns tals jocs.

Es diu que hi ha aspectes diversos: això és descobert així a través d'una remissió als fets. Tanmateix es corrobora per la circumstància que no podria ser altrament si s'assumeix el que és real: la informació externa mai no pot ser mera informació interna (cf. *Sobre la meditació fenomenològica fonamental de*

---

¹Si no es diu res més, els aspectes tàctils que s'esmenta fan ommissió d'un qualsevol afer algèsic o tèrmic, prou importants per si mateixos, malgrat el fet rellevant que els sentits algèsic i tèrmic poden servir per a la individuació de coses externes, i per a la informació del cos, però que no sempre seria aquest el cas. Tanmateix cal no barrejar informacions sensibles plurals i vàries en un sol discurs, amb l'advertiment que d'ara endavant no se'l repetirà, el comentari.

Husserl. Part primera: La tesi de l'actitud natural i la seva desconnexió QF12). Llavors serà l'accent de l'ocupació el qui fa individuar quelcom com a extern o intern.

Certament l'ús de 'cos intern' i 'cos extern' introdueixen fàcilment confusions: (1) de primer és un pèl equívoc (una incisió en el cos mostraria una part interna del cos extern), però s'ha d'admetre que són també prou còmodes. (2) Alhora la circumstància que no hi ha solució de continuïtat entre la informació externa i la interna permet que no hi hagi mai un tall excloent entre allò extern i allò intern, sinó que siguin aproximacions, àmbits de reconeixement que faciliten una manera de referir-s'hi. (3) Hi ha la dificultat d'una ocupació sense embulls del cos extern (de la cama, per exemple) i de la corresponent part del cos intern (les sensacions doloroses de la cama): car qualsevol complementació que es fa del cos extern i intern, o pot fer semblar que la informació externa (la cama vista) no pot perllongar-se també amb una interna (una sensació visual), o pot dificultar de parlar dels aspectes interns de la part del cos que s'estudia. (4) Tanmateix allò rellevant a retenir rau a veure que la informació tàctil (per exemple), malgrat poder passar a una nova informació d'una *passió* corporal, no ho fa quan informa externament (es palpa el cos propi). (5) Observi's que no es tracta tampoc que, individuant el cos extern propi (tal i com és possible de fer-ho), s'abandoni la resta del cos intern, sinó simplement que no se n'ocupa explícitament.

Per tant el cos propi rep les aproximacions del cos extern i del cos intern: es repeteix que el cos vist, tocat, etc., *en tant que* se'l veu, se'l toca, etc., no entra pas en el cos intern, no és pas un afer passional, és una informació externa.

§2. Un cos enmig de coses.

L'eficàcia de dur la forquilla del plat a la boca, d'aixecar-se de la cadira i, sense pensar-ho, moure's algú per l'habitació, palesa

objectivitat i aspectes conductuals que fan pensar en el cos.

Quan s'està ocupat en això o en allò (quan no s'està ocupat a desencadenar moviment o en l'estudi de moviments corporals), hi ha implícitament els moviments del cos propi i els jocs del cos amb el cos mateix, mentre la investigació palesa l'articulació entre el cos i les coses alhora que s'estudia el cos (extern) com una cosa més, i prou adaptada a les altres coses.

Alhora se sap quant es trigarà a abastar la porta, i que més enllà de l'habitació hi ha la resta de coses².

Els canvis (visuals, tàctils i motors) del moviment del cos respecte de la resta de les coses conserven precisament el cos extern dins del camp visual proper i sempre a l'abast, alhora que hi ha el cos intern, tot allò que es vulgui incloure com a corporal, i hi ha simplement el cos. Llavors quan es diu que «s'ocupa un lloc entre les coses» s'expressa segurament quelcom que es troba en la línia d'aquest estat dels afers: una resultant de moure's o de quedar-se quiet, sols que tot això ja esdevé un fet obvi après.

§3. Allò real extern i intern.

1. Fa fred intens i el termòmetre marca zero graus: es relaciona fets i es preveu cara a d'altres ocasions; un trastorn patit és estudiat a partir del cos extern (que alhora està en relació amb totes les altres coses naturals); el pànic i les emocions fortes s'acompanyen d'alteracions funcionals de l'aparell digestiu i, en conjunt, la vida emotiva fa accelerar o alentir el batec cardíac, fa que hi hagi canvis en la tensió arterial, que aparegui rubor o pal·lidesa; un aliment tòxic s'acompanya sovint de dolors, etc.

Hi va havent arreu experiència i una ocupació que situa, que manifest implícitament i/o explícitament els vessants del cos extern

---

²Observi's que el fet de trobar-se quelcom a prop o lluny deu ser una resultant que fa pensar en un aprenentatge a partir dels camps visuals, tàctils i motors; com a resultant, per exemple, els ulls podrien lliurar també una clara informació quan s'hi acomoden.

i intern, i alhora les seves connexions amb els esdeveniments externs, amb múltiples implicacions, que aquí sols s'assenyala.

El cos palesa una tal realitat de les seves manifestacions, tal i com ho fa un qualsevol altre ens.

2. En particular la subjectivitat entesa com el fet de ser jo qui sent i qui percep, i de romandre al llarg de les experiències, mostra que no m'ocorre res que no sigui real en l'accepció de sentir-ho (un dolor, un desig, una sensació), i que alhora és real pel fet de ser meu (jo tinc dolor, jo desitjo, jo sento); o en l'accepció de percebre-ho (un color, una tassa), i que alhora és real com sigui que és meu (jo percebo el color, la tassa).

En el primer cas caldria distingir entre la realitat pel dèbit corporal d'allò sentit (la sensació), i la realitat del dèbit, en alguna accepció corporal, de la propietat (sóc jo); en el segon cas hi hauria la realitat pel dèbit natural (una qualitat), i la realitat pel dèbit de la propietat (la certesa de ser jo).

No hi ha una individuació circumscrita del cos a tall d'una cosa conclosa. Tanmateix cada vegada que s'accentua que sóc jo qui sento o percebo es palesa un ens pel qual es gaudeix de la corresponent informació, molt sovint a cavall de l'ens patit o percebut, però que sembla possible d'explicitar-ho amb una certa singularitat.

3. Certament la cama tocada i vista s'ofereix real, i ho fa cada part del cos, estudi que es pot perllongar més enllà del cos propi extern per l'estudi natural del cos aliè (anatòmic, fisiològic, etc.).

Mentrestant una sensació, sigui visual o un dolor, és real, i també ho és el fet de romandre com a subjecte.

Veurem de seguida que, mentre que el cos extern és real, com ho és la sensació, i àdhuc jo com a subjecte que roman, no es troba a la mà d'indivduar com a real prou suggerències d'haver-hi una tasca del cos no copsable sense més en allò que hi ha d'objectivitat.

4. Pensar el cos natural i sentit amb efectivitat o sense.

1. El cos, en una primera accepció, és el cos percebut, el tot de cap a peus, quelcom ben precís, una realitat fàcil de pensar i comparable a la d'un qualsevol altre ens natural.

L'experiència interna, solidària amb el cos natural, permet parlar dels afers interns d'aquest cos natural, com a afers sentits.

És clar que, quan *es pensa en el cos* es va més enllà d'una qualsevol efectivitat externa o interna, sense que això hagi d'implacar que no es faci mentre s'atén alguna manifestació perceptiva o sensible, per exemple, quan es pensa en alguna emoció, o quan s'observa una manifestació externa (del cos) al costat d'un dolor, etc.

No sembla cap insensatesa d'estimar que el cos, com a cos donat per mitjà d'allò intern i extern, se'l *pensa* així.

D'altra banda es podrà pensar en el cos, més enllà del cos intern i extern, i més enllà de fer-ho a través del subjecte que jo sóc, quan es conclogui que se li atribueix quelcom, al cos, des de l'objectivitat.

2. Allò efectiu que es percep o se sent sempre és circumscrit, però es pensa el cos, o se'l pensa també en alguna manifestació.

El pensament, amb o sense efectivitat, del cos té algun paral·lel amb el pensament, amb o sense efectivitat, d'un cos (natural) o àdhuc del món (natural): fan realitats pensades (amb o sense efectivitat) que permeten estudiar-hi més realitats.

I quan es diu que hi ha cos s'expressa un pensament que es pot interpretar a propòsit d'alguna manifestació efectiva del cos, malgrat que, és clar, el pensament també és real i per tant hi és.

5. La dependència respecte del cos extern i intern.

1. La incapacitat de caminar, de coordinar el cos, les alteracions de la vista i del llenguatge, la pèrdua de la sensibilitat, o

fins i tot l'encaparrament que dificulta l'estudi quan es pateix una grip, mereixen un altre ordre de consideracions.

En aquests exemples hi hauria allò que una inspecció trobaria com a patit i també, si és el cas, es podria estimar que hi hauria una possible exploració d'alguna anomalia del cos extern; però sobretot reblaria la dependència del *real* respecte d'un cos que es troba enllà del que es disposa: no poder caminar s'hauria de considerar a tall d'una fatalitat, d'una incapacitat de fet.

També la borrositat amb què veu el miop és un fet; se l'explica pels òrgans visuals: l'explicació ja inclou el dèbit i els diferents apuntaments de quelcom real; se l'explica així perquè no es gaudeix de cap més manera d'explicar els efectes de la miopia. No ha estat mèrit del miop el fet de veure-hi bé o borrosament.

De fet no se sap com entomar la relació entre els afers reals (els cossos naturals, els pensaments, allò sentit, etc.) i els trastorns del cos.

2. Un deteriorament greu de la retina pot deixar cec: sembla que hauria d'haver-hi una relació de causa i d'efecte. Ocorre que s'hi palesa una desproporció: l'estudi natural ha ajudat a descobrir què és la retina, i ara el seu deteriorament suposa si més no el final visual d'allò que ha contribuït a estudiar-la. La circumstància que fos la diagnosi del metge no superaria l'inconvenient que la retina sigui un afer real amb tots els apuntaments i que pugi anorrear totes les percepcions visuals dels altres éssers; hi ha una incomoditat perquè l'àmbit de la relació de causa i d'efecte és entre aspectes diferents de quelcom que ocorre, i ara hi ha un estudi natural que hauria de ser una causa d'una qualsevol percepció visual, inclosa la que hi ha en l'estudi del deteriorament de la retina. S'hi manté una *causa sui*: l'oftalmòleg sols gaudiria del coneixement natural de la retina del pacient, i de fet sols ho comprendria perquè se n'hauria apropiat, del que aquest li hauria explicat.

Però el pacient es queda cec, i ha ocorregut pel deteriorament de la retina: les incomoditats no impedeixen d'assumir la

dependència de la visió respecte del cos natural, malgrat que no es pugui dir ben bé que la percepció visual sigui l'efecte de l'òrgan natural en l'accepció que l'estudi de la retina, i les seves conclusions, no es poden incloure com a causes d'aquest estudi.

L'única certesa és que hi ha una dependència del cos per a percebre visualment: sense una recuperació de la retina no hi ha visió.

És clar que la percepció visual demana més que una retina en bon estat, perquè deu requerir del conjunt de l'òrgan visual i del sistema nerviós.

Ultra això percebre visualment es converteix en una operació complexa pel fet que s'hi manifesten realitats, amb els apuntaments, a més a més del fet que se les comprèn i s'hi pensa.

Arreu podent arribar a una conclusió semblant, resta que s'ha d'interpretar poc o molt el tracte amb una taula o amb un gerani, el pensament i la raó, i d'altres, en uns termes paral·lels als que s'usa a comprendre la visió.

Només que estudiar-los des del cos natural i sentit té l'inconvenient de fer renúncia del que es pot trobar des del mateix percebre i pensar, mentre el cos sols se'l coneix des d'aquí.

3. Comptat i debatut la certesa de la dependència del cos deixa la percepció i el pensament en perfectes condicions quan tot va bé, i heus aquí que una més gran unilateralitat a favor del cos no hauria d'impedir la recerca a partir del fet que sols hi ha una realitat vària i que una qualsevol dependència que es descobreix manté, en aquests mateixos termes, que hi ha allò real vari.

Un més extens estudi del cos no podria substituir mai els afers reals, no els podria mai assolir com a fita.

Sense excloure tot el coneixement del cos com a requisit en el fet de poder abastar un qualsevol ens, inclòs el mateix cos i el de la seva ciència.

Al capdavant allò real no pot ser comprès des del cos: cap dels apuntaments no hi remet. No ho fa el dèbit com sigui que no

sembla informar de res del cos, no ho faria el conscient perquè no hi ha manera de remetre-hi el si; la percepció és irreductible a sensació: però és que la sensació és quelcom real que incloem en el cos, i gaudeix dels apuntament, mentre la percepció és irreductible a sensació més dèbit, malgrat que se la pot assenyalar *des de* la sensació. El temps no sembla tenir molta relació amb alguna manifestació del cos, com tampoc no la té el factor en l'obert, etc.

És a dir: hi ha realitat vària i el cos es troba com a quelcom real, mentre s'hi remet de moltes maneres a partir de la limitació real (cf. *Introducció a la filosofia* QF50); i s'assumeix que, sense haver-hi causa i efecte, hi ha una dependència factual del real respecte del cos patit i natural.

Per això, més enllà de tenir cura del cos i de la recerca de mantenir-lo, el cos no pot respondre per allò real. I no cal afegir que sols hi ha allò real.

§6. Del cos en d'altres accepcions.

Val la pena de circumscriure l'ús de 'el cos' al cos intern i extern, i a allò que l'estudi va admetent com a corporal, precisament per a diferenciar-lo d'un fet no corporal (d'aquesta tassa, per exemple); i en la mesura que no es pot pretendre de reduir la informació externa a interna.

Entre d'altres circumstàncies que cal avaluar corporals, i que mereixerien el corresponent estudi, hi hauria, per exemple, les següents:

a) Allò percebut natural remetria a algun procés d'adquisició en tant que hi hauria un àmbit constituït, i l'articulació corresponent, dels camps qualitius; es podria suposar que això ha d'haver rebut algun suport corporal en la mesura que se'n seria de cap a cap inconscient, d'una tal elaboració.

En especial es resseguiria el canvis, les caigudes, les seqüències, de manera que allò que ja no és efectiu no impediria que hi hagués en la percepció el saber d'una continuïtat, o que es gaudís del seu pensament. Tot això es porta a col·lació sense esforçar-s'hi massa.

Sens dubte es diu que hi ha hagut un aprenentatge des de petits, etc.

b) En conjunt la remissió a un aprenentatge suposa la conservació d'alguna objectivitat, i també el fet d'haver-hi suggerència, o facilitat, o automatisme, o d'altres, de manera que s'hi troba quelcom que permet una conducta reeixida sense que s'hi aportí molt més del que s'hi palesa: això seria vàlid arreu, i així mateix en especial tant per als comportaments del tall de la conducció d'un vehicle, com per als que han suposat una aprenentatge en el coneixement, per exemple, de la ciència.

c) Hi hauria una referència al cos per les circumscripcions amb les qual apareix la realitat; per exemple, el fet de gaudir d'una mirada limitada dels voltants, etc.

La remissió corporal per la limitació mereixeria algun aclariment més: fet i fet, per exemple, la mirada circumscrita als voltants no la suggereix sense més, la remissió al cos; més aviat la reflexió de gaudir d'un cos extern i intern que està entre les altres coses, i que cal traslladar per al canvi dels camps perceptius, fa concloure que els camps són limitats pel cos a través d'una nou raonament de causa i d'efecte: si es mou el cos, s'alteren els camps perceptius, per tant el cos és el responsable del nou paisatge i sols en deixa percebre en cada cas un quadre. Quan es diu que la limitació remet al cos, la limitació deu sols poder dir que hi ha un quadre perceptiu, la remissió es deu fer perquè el cos fa que hi hagi aquest quadre, i el moviment del cos l'altera. Noti's que no hi ha la constatació que allò percebut remet al cos.

d) Les imatges, els records, haurien d'estimar-se, sembla, disponibles en alguna accepció, per tant amb condicions corporals.

L'esforç per a recordar, per exemple, mostraria que hi ha algun tipus de voluntat de fer aflorar quelcom que se suposa a l'abast. Si més no el procés palesa alguna realitat malgrat que prou esllanguida.

El pensament remetria també al cos si més no en l'accepció que un hom aniria entomant allò pensat, que d'alguna manera es trobaria a la seva disposició, a mà, que brollaria gràcies al concurs propi. Hi hauria aquí quelcom passiu: s'aniria rebent a tall d'un afer que provindria de llocs ocults, i també tot plegat manifestaria alguna realitat.

e) La subjectivitat, entesa com el fet de romandre com a subjecte, caldria així mateix avaluar-la quelcom corporal³: es tractaria d'un ens, d'una realitat.

Hi hauria una manifestació característica: es va sabent que cadascuna de les activitats i dels coneixement són propis, el subjecte se sap el propietari de records i d'afers presents, del que se sent i del que s'aspira, etc.

Es descobriria d'altres afers que d'una manera o d'una altra farien pensar en el cos. Basti de moment haver-ne esmentat alguns.

En els casos que, des de l'objectivitat, es pensa en un aprenentatge, el cos és suposat, no n'hi ha una exploració d'un qualsevol tipus; un hom ho pensa o ho imagina a través d'altres afers sabuts, per exemple, que un efecte hauria de mostrar la seva causa d'acord amb una relació de causa i d'efecte⁴. En conjunt resta fora de l'abast com s'esdevé el procés afectat, i hi ha sols una remissió que s'ha de mantenir a nivell de pensament (o d'imaginació).

---

³ *La subjectivitat, el cogito i allò real* QF8

⁴ *Notes a propòsit de la causa i de l'efecte* QF10.

§7. Què és el cos i què s'hi pensa finalment.

1. L'extensió de l'ús del mot 'cos' pot ser prou fluctuant. El cos deu ser bàsicament el cos natural i patit, i les altres maneres de parlar del cos o són afegides o són simplement supòsits. La subjectivitat, el fet de recordar i de pensar, i potser d'altres, esdevenen realitats autònomes que un hom pot adjuntar quan pensa en el cos. Així mateix es pensa que molts afers conductuals hi remetent malgrat no haver-hi cap mostració objectiva del cos, quan és per l'objectivació que s'hi pensa.

Un hom pot pensar en el cos, però no pot gaudir d'una manifestació més o menys articulada de tot el que hi pensa, la qual cosa està d'acord amb la recerca il·limitada a propòsit del cos perceptiu.

2. Hi hauria una aproximació entre la ignorància de la dependència de la visió respecte de quelcom, que resta fora de la realitat manifesta (es podria perdre la vista), i la ignorància en el fet que hi ha un perfecte percebre les coses i on són, un domini de molts afers, un saber recordar, pensar, seguir moviments, etc., el manteniment de la subjectivitat.

S'hi troba objectivitat (afers reals) i després hi ha ignorància: de manera que, així com es resta miop, així es gaudeix d'un coneixement natural, de saber conduir o parlar una llengua; de portar a col·lació imatges, records, pensaments, paraules, etc.; de seguir canvis i moviments; de romandre jo.

Tanmateix caldria perllongar les consideracions amb la circumstància que se sent de moltes maneres, algunes relligades amb afers naturals i amb els altres, i el conjunt s'esdevé segons tota mena de gradacions, i omplint l'ocupació amb afers varis.

Semblaria que moltes coses ocorren al marge d'una qualsevol pretensió de mèrit: hi ha afers reals i la tasca se circumscriu a prosseguir (el temps), segons quelcom (l'ocupació), d'acord amb

algun tema (percepció-pensament), suposant el dèbit, el factor en l'obert i el conscient. Tot es dóna i tot ha de continuar: hi ha hagut afers reals, i ha d'haver-n'hi.

II QUÈ ÉS UNA SENSACIÓ

És possible que sigui des dels assumptes de tota mena que s'anomeni «sensacions» quelcom que s'hi troba implicat; sobretot els termes més analítics, amb la qual cosa no tindria massa importància des d'on es consideressin les sensacions, perquè en qualsevol cas serien «elements» d'algun afer més global.

O versemblantment la sensació suposa sempre que és quelcom que es rep, la seva recepció hauria d'estimar-se més aviat una passió, i per això tendria a llevar una referència no passional (la realitat externa suposa un dèbit). Llavors tot allò que és una resultant analítica – més o menys imaginada: es podria defensar que alguna concepció de la sensació, sobretot quan se la considera molt elemental, esdevé fictícia – d'un afer passiu, o tot allò que és simplement l'afer passiu mateix sense anàlisis (i anàlisis impossibles), passaria a ser sensació. Des d'un qualsevol contingut perceptiu es podria sentir i ho pot fer una qualsevol vivència del tipus del pols, del benestar, del desig, etc., és a dir, allò que és susceptible de ser cos intern.

En aquest cas no hauria de sorprendre, per exemple, que hagi pogut considerar-se que, amb les sensacions, s'inicia el coneixement, que llavors fóra la seva part «material».

Allò que la visió notifica és un afer no corporal en tant que conté un dèbit: però s'estima la sensació visual com un fet corporal en l'accepció que també *es pateix* el camp visual, s'inclou en aquesta accepció en el cos intern.

El coneixement natural a través del camp visual no lliura una informació del cos en tant que palesa un dèbit de l'afer natural, però hom és capaç d'advertir en el camp un afer patit amb el corresponent dèbit d'aquesta realitat patida. I els continguts visuals es diferencien d'altres continguts per la manera com informen.

Per tant, en l'experiència perceptiva, s'hi lliuren, l'un darrere de l'altre, dos dèbits: el de la realitat natural i el de la realitat corporal. Això reflecteix la doble circumstància d'haver-hi coneixement natural, i que un qualsevol coneixement

manté el cos passiu com un implícit. Alhora tant el tracte natural com el del cos s'ofereixen com a sengles realitats, que gaudeixen doncs dels apuntaments.

¿S'admetria, però, que les dades del camp visual es pateixen en alguna altra accepció? Sí, és clar, per exemple en l'accepció aristotèlica que són també una resultant de l'acció d'un cos natural sobre un altre natural i, en conjunt, en una accepció que estableixi que el fet de veure implica una receptivitat. Ara bé: l'ús de 'passió' en uns tals contextos és el d'un terme que vol referir-se al contacte *físic* entre cossos.

Les coses que s'escolten i s'oeixen informen dels afers en tant que hi ha un dèbit, i del cos perquè són també *patides* – però en un altre extrem els gustos i les olors, a banda de dir quelcom dels afers externs, es fan en un camp on hi ha també passions que informarien si més no del cos intern, se les localitza prou bé, se les diferencia de les altres sensacions, mentre que sens dubte el gust de quelcom o l'olor que té serveixen per al coneixement de les coses externes.

Certament s'acostuma a parlar de la sensibilitat externa i de la interna, la primera fent referència a la facultat de la vista, etc., la segona a la facultat de sentir allò que pel cap baix és intern. Cal sols fer-se fort en la circumstància: (1) es parla de sentit o d'òrgan del sentit per a l'òrgan receptor; (2) el sentit de la vista pot equivaler a la facultat de veure; (3) la vista pot ser el fet de veure o la facultat de veure; (4) la visió permet sempre diferenciar allò natural que es veu i el fet passiu sentit; (5) per tant un hom es pot referir al sentit extern pel fet que l'òrgan és extern; i pensar en la sensibilitat externa a partir de l'òrgan, i del fet que en els seus actes es diferencia dèbit natural i dèbit passiu corporal.

Caldria afegir quelcom paral·lel per a la resta dels sentits.

III

LA LOCALITZACIÓ D'ALLÒ SENTIT

1. Mentre s'és capaç de gaudir d'un espai extern, quelcom del cos (propi) extern espacial pot entrar en un tot amb sensacions internes cinètiques i/o estàtiques *de la respectiva part del cos* (respecte al cos propi extern una gran part d'aquelles dades són meres sensacions).

La informació *de cada part del cos* es pot desdoblar entre el que se sap de la cama pròpia, per exemple, que té un espai extern perquè se la veu i se la toca, i «l'espai intern» de la cama que «omplen» també les sensacions tàctils de la cama tocada, que no entren pas en la individuació *externa* de la cama.

Hi ha un espai corporal, que conté doncs un «espai intern», que segurament sols es pot assenyalar des del cos com un tot (per exemple des de l'espai de la cama com un tot), i en l'espai intern hi ha els seus elements sensorials.

Parlant en conjunt: les qualitats tàctils de les coses externes, i degut al seu propi dèbit, informen d'afers externs; però les sensacions tàctils pertanyen a l'univers passional.

Certament hi ha força reversibilitat: la cama tocada pot esdevenir la que toca i llavors la mà és tocada, etc.

Així mateix ja s'ha admès que cal diferenciar allò visual per la qual cosa un hom coneix quelcom, i la sensació visual: no es tracta de negar-ne una imbricació, sinó d'apuntar que hi ha una ocupació d'un afer natural o de quelcom que pertany al cos.

No ha d'estranyar doncs que *es localitzi* allò sentit quan s'està disposat a fer-ho en tant que esdeveniments del cos intern, per tant en un espai intern (i malgrat que s'hagi après aquest a partir del conjunt de l'espai del cos).

2. Es localitza les sensacions tàctils, musculars, gustatives, etc., es pot gaudir d'un «espai intern», i es diferencien les unes de les altres.

Al costat seu hi ha tot un contingut intern, prou elements del qual es troben sovint implícitament en l'experiència de cada dia, però que informen constantment del cos. Una gamma sensible passional fàcil de situar en el conjunt del cos, i de classificar d'acord amb les diferències sensibles: al costat de les sensacions dels membres, hi ha el seguiment possibles del procés digestiu, els vaivens de l'expiració, de la inspiració, i dels seus avatars, els batecs del cor, llur alteració de ritme, les motivacions sexuals, el pols, etc.

Precisament perquè sempre hi ha un tal cos intern (i extern) se sap que fa mal aquí o allí, es té picors, inflors, opressions, en conjunt localitzables, no s'ignora quines parts del cos han intervingut en prou plaers, desigs, angoixes, de tal manera que es podria afegir que, d'una part important dels estats passionals d'aquesta mena, se'n pot tenir una certa localització, malgrat que d'altres passions siguin difuses en l'accepció que «es troben per tot el cos».

El dolor corporal esdevé especialment rellevant en tot això: forma part del cos intern i se'l localitza, no sols arreu de la pell per haver-hi ferides (pelades, incisions, cremades), malures (grans, èczemes), fredor o cremor intenses, sinó també per dins del cos, en els dolors d'articulacions, de ventre, de cap. El dolor sembla ser un camp immens d'experiència corporal interna, d'una gran importància: de vegades se'l localitza bastant bé gràcies al concurs del cos extern, o més o menys bé. Sigui com sigui tot això no lleva que el dolor d'incisions, esgarrinxades, pelades, no esdevingui una peculiar manera d'informar com són les coses externes (un esbarzer, per exemple), malgrat que aparegui com un cas límit en l'accepció que gairebé és més una passió interna que una informació externa. D'aquí que hi hagi

una ambigüitat general en els dolors que fa que quasi sempre siguin mers afers del cos, però que de vegades deixin informar encara confusament, específicament, adoloridament, com són les coses externes.

IV

LES REALITATS INCLUSIVES

1. L'esgarrinxada amb l'esbarzer permet, és cert, l'estudi de l'esbarzer, del cos extern i del cos intern, però pel cap baix l'admissió del cos extern i intern no lleva, sembla, que l'esgarrinxada en tant que tal no sigui sols un afer del cos extern o de l'intern, sinó que sigui la d'un cos, simplement.

És més: quotidianament el cos es fa present tant externament com internament, i es fa així mateix solidari amb una colla d'objectes del voltant, d'espais on s'actua, de parets i de finestres, etc. Hi ha el cos i les coses, i sense necessitat d'introduir una solució de continuïtat entre el cos i els objectes. S'hi troba contactes constants entre el cos i les coses, i del cos amb el cos.

L'esgarrinxada no és quelcom sols del cos, o sol de l'esbarzer. Es tracta d'una realitat forçosament inclusiva, on un hom és capaç de fer distincions d'ens de tot tipus, i d'acord amb estratègies diferents.

2. Les realitats inclusives són vàries i responen al fet de la mútua compenetració entre el cos propi, independentment de com es cossi, i la resta dels afers.

Hi ha doncs l'esgarrinxada amb l'esbarzer, el benestar de la infusió que es pren, la placidesa del bany, l'agilitat en la col·locació de les cadires al voltant de la taula, les encaixades i les abraçades amb els altres, i allò que es vulgui: perquè tot el que es fa, o s'expressa, deu palesar una tal articulació entre el cos propi i la resta d'objectes i els altres. D'aquí que, segons com, pugui semblar que el problema rau més aviat a considerar el cos propi en si mateix, pel fet que no hi hauria trencament amb els altres afers, i que, quan es fa, ja se sap que suposa els altres i les coses.

3. Les emocions, els sentiments, d'altres passions que apareixen en els contactes entre els uns i els altres, i també en alguns moments solitaris, mereixen també una consideració explícita perquè, així com l'esgarrinxada diu quelcom de l'esbarzer, o no sembla que hi hagi cap inconvenient d'assumir infusió i benestar, o moltes d'altres experiències que es pot portar a col·lació, es tendeix a dissociar una circumstància i la resposta emocional, com si aquesta no es lliurés també conjuntament als altres i als assumptes.

Contemplant un cos humà atractiu, què s'hi explicita? Un cos així no sembla pas un cos que fa adonar de les sensacions corresponents, sinó que aquell cos seria tal qual és, atractiu, sense més referència.

L'alegria de veure un amic, ¿no pot fer un tot amb la mateixa visió de l'amic? ¿no pot esdevenir-se tres quarts del mateix en el fastigueig de trobar un conegut pel carrer?

No hi ha sovint un programa estricte. L'explicitació troba quelcom «tal i com ho fa» en una dispersió; li importa molt poc atendre sols una cara, atendre una cara simpàtica o antipàtica, i fins i tot (i pel propi tarannà d'aquella dispersió) atendre sobretot el sentiment (sorprement, sobtat, d'avversió profunda) que inspira una cara, salvada sempre la situació.

4. Quin tipus d'informació lliura una cara agradable, per exemple?

Una resposta sembla ser: ni lliura una informació externa, ni una d'interna, sinó una informació real en l'accepció que es forja quelcom extern o intern precisament per les explicitacions de què s'és capaç. És clar que es pot analitzar la cara agradable i individuar coses externes i internes, però una cara agradable en tant que tal és la seva realitat, i s'escapoleix de la classificació intern/extern; no per fugir d'estudi, sinó perquè se seria ben babau de substituir els fets reals per aproximacions, malgrat que no s'hi

renuncia, a classificar⁵. Per dir-ho d'aquesta manera: no hi ha cap altra instància que pugui lliurar allò que ofereix una cara agradable com a tal. Allò real (i ho esmentem fent-ne l'anàlisi) pot abraçar doncs un ventall de tota mena d'elements afectius, passionals, i d'informacions externes: que es vegi amb plaer un cos, que es frueixi de la menjada d'una fruita, que s'alegri de veure un amic, revelarien fets conjunts d'aquesta mena, malgrat que la sensibilitat interna pugui ser atesa tal qual i pels motius que siguin (l'estranyesa d'una passió, l'especificitat de la gana, del dolor).

5. Pròpiament les cares, els nens, els precipicis, són cares agradables (o no), desigs d'acaronar (o no), pors del precipici (o no), i hi ha moltes altres maneres de dar-se cares, nens i precipicis, perquè se'ls viu pluralment.

No sembla mèrit propi que hi hagi cares, nens, precipicis, que se sentin d'alguna manera, sinó que, es podria expressar així, hi ha l'espectacle d'un despertar dels afers reals: allò real es fa solidari amb més real quan una específica realitat ha emergit, reblant la no solució de continuïtat entre el cos i la resta d'afers.

És cert que també es provoca de vegades la manifestació del que és real: pot atiar-se una enveja, seguir bojament un desig, negar-se a un afecte. Tanmateix allò estrany fóra precisament que no hi hagués poc o molt una implicació. Que s'hi trobi una participació, en la manifestació del que és real, equival a dir que hi ha quelcom que cal continuar: però és, en algun sentit, prou limitada, i poca cosa deu ser mèrit propi.

---

⁵ En la interpretació realista allò real és donat, àdhuc si la seva objectivitat remet a un procés d'adquisició. La qual cosa no implica una uniformització de les realitats (un pensament es manifesta com un fet diferent a la taula on s'escriu): les realitats inclusives gaudeixen dels seus conjunts, són lliurades així, malgrat que n'hi hagi anàlisi, com també n'hi ha a les altres (les parts de la taula, per exemple), al costat que aquelles realitats inclusives deixen pas a d'altres realitats que no ho són, o que no ho són així (una cara agradable deixa pas a una cara, etc.).

Es tracta d'admetre una nova presència de la manifestació del cos en l'aparició d'un ésser: mentre s'assumeix la diferència entre el seu dèbit natural, i el dèbit corporal del que se sent, la separació de dèbits, còmoda des d'un discerniment entre l'extern i l'intern, no hauria de destorbar del fet que aquí hi ha en qüestió quelcom real: en el cos atractiu hi ha aquesta realitat, hi està en qüestió què hi ha. L'afany especialitzador no lleva que no es trobarà el que no hi és així: un cos atractiu no es troba en l'escorcoll natural, ni en l'estudi del cos propi.

6. En efecte una cara és agradable sense que s'hagi decidit que ho sigui: malgrat que no és indiferent la predisposició cara als altres i, en conjunt, al que ocorre al voltant; tanmateix no seria cert que s'hagi resolt que una cara sigui agradable. Si la predisposició hi deu ajudar, la cara agradable fa saber la cara i com afecta: la seva objectivitat es palesa en el fet que és un ens; però la llei per la qual apareix es troba en conjunt fora de l'abast: se la sospesa com un regal que es fa; apareix sense cercar-ho en un munt de casos.

És en el tracte amb els altres i amb les coses que es va gaudint de les realitats, i són també una funció del que es regala: no es pot decidir del tot quines realitats hi ha, malgrat algun marge per a preparar-se i per a decidir alguna actitud. No es pot inventar quines realitats hi ha, ni ha estat conclòs ja quines hi són. Enmig d'unes relacions amb els altres i amb els afers brolla aquella experiència que fa que una realitat hagi depès també del cos propi.

7. Prou afers, degut a la circumstància que no hi ha una manifestació estricta, fan que no es trobi fixat per endavant quina importància se'ls atorga.

Un cos podria ser atractiu, una poma seria bona, un home fóra enutjós, on en qualsevol cas hi hauria l'admissió d'un tot, però sembla important de remarcar que sovint seria prou difícil de delimitar quan es tracta d'això o d'allò: quan un cos atractiu, per exemple, passaria a ser un cos desitjat?

No hi hauria delimitacions clares en tot això, i és possible de bell nou que la novetat, la intensitat o l'estranyesa motivin pel cap baix el seu estudi.

Així també el plaer de veure un cos o el desig per un cos tant poden ser l'assumpció d'afers no sentits i sentits, com respondre més aviat a afers sentits, salvant sempre la situació.

Caldria potser afegir que segurament és impossible de resoldre en algun cas què va ser o què és, però caldria afegir així mateix que tampoc no és necessari. Es tracta que no hi ha un guió immo­dicat i que els afers esdevenen, per exemple, d'acord també amb el propi tarannà del contingut: un dolor sobtat a la cama no es deixaria pas confondre, però entre el desig dolç per un cos i un desig impulsiu el lliurement seria prou plural i plurals les cures.

El discerniment diàfan de tot això no assoliria una importància *cabdal*. Fet i fet l'accent en allò sentit sol no llevaria els altres casos, o que hi hagués sovint implícitament els elements bandejats: es distingeix el desig que desvetlla una fruita saborosa, d'un accent en aquest desig, o d'un desig de menjar al marge de qualsevol fruita, sense que calgui en cap cas fer que l'accent en allò sentit no suposi després, o hagi suposat, la respectiva realitat inclusiva.

8. No totes les realitats treballen d'un mateixa manera: l'esgarrinxada es nota cada vegada que ocorre, en canvi no sempre una cara se sent agradable o es desitja una fruita.

Per això, per exemple, es diferencia les passions, mentre cadascuna s'ofereix amb unes característiques pròpies⁶, sense ser un inconvenient per a proclamar la seva objectivitat i el fet que entrin en la formació d'una realitat. S'esdevé que aquesta sovint està constituïda d'afer natural i corporal, i que es pot disposar normalment del que es percep, però no sempre del que se sent, ni se sap molt bé com serà d'eficaç en una situació. Unes realitats

---

⁶ Per a una classificació de les passions des del desig i des del plaer, cf. més avall, annex 1.

inclusives es mantenen tal qual (l'esgarrinxada), d'altres no (una cara amable). Tanmateix el dolor de l'esgarrinxada és quelcom rebut, com ho es el sentiment de candor, en tot això hi ha un afer del cos.

I així com ja està bé de notar dolor a cada esgarrinxada, potser es pot fer alguna cosa per tal que el cos propi contribueixi o no amb unes passions a la realitat de la situació.

9. Una part considerable dels desigs i dolors, de les necessitats i mancances, es troba indissociablement lligada al cos, de tal manera que cal dir que són urgències del cos, ja sigui per al seu manteniment, ja a favor de la salut.

Les aventures del cos no s'oposen als fets reals perquè en formen part. Un fort dolor d'estómac no permet cap confusió sobre el seu origen, sobre que és quelcom corporal, i sobre el fet que no plau. No cal anivellar-ho tot. Hi ha un cos sentit, en el qual les passions són afers a recollir en un inventari. Un desig pot palesar més alguna cosa del cos propi que una manera de dar-se una cara, un objectiu, una fruita, un paisatge. Ocorre tres quarts del mateix amb els plaers, els dolors d'un qualsevol tipus, les inanicions, les angoixes i els fàstics: el ventall de possibilitats d'allò sentit revela la diversitat d'implicacions, que en els moments de dolor intens, de desig frenètic, d'abatiment, de malaltia, de cansament, àdhuc en la certesa de la mort, omplen la situació més i més del cos patit.

Tanmateix tampoc no cal interpretar unilateralment la rellevància d'un qualsevol dolor, desig, etc., com si el fet de destacar-ho en la realitat corporal impliqués que no pugui formar part d'una realitat inclusiva: un dolor important permet adonar-se que hi ha un tot natural i corporal adolorit; la realitat apareix amb dolor, o tota és amarada de desig, o d'un qualsevol altre afecte. És més: deu passar que desigs, dolors, i necessitats, es troben sovint com a realitats soldades amb les coses i als altres més que com a escarides realitats corporals.

I això deu ser vàlid per a totes les passions independentment que se les assenyali tal qual per un motiu o un altre.

10. La relació social, les converses, les tasques conjuntes, i més, recullen tota mena d'afectes i de sentiments, de contrarietats i disgustos. Basta dir-ne alguna cosa conjunta quan més o menys se suposa que el benestar passa també per un compromís emocional amb d'altres, i que alguns dels pitjors moments han estat també amb llur concurs.

No toca ara parar atenció dels contactes en els diferents camps (laboral, familiar, amics, etc.), de les complicitats per a resoldre les necessitats de tot tipus, o de fer una específica al·lusió a l'amistat o a una qualsevol altra resultant del fet de conuiu.

Considerant el cos cal insistir en la universalitat de les realitats inclusives, quan es fan present en les relacions, palesant la complementaritat entre la mirada als altres i el cos intern propi, les seves paraules i l'afectació pròpia, l'expressió pròpia i com s'ha sentit, etc.

L'estudi del tracte amb un altre, per exemple, mentre s'hi estableix un diàleg, té en compte que la comunicació s'efectua a través de tot el cos de l'altre (i propi). És aquest cos propi que assumeix el que comunica el cos de l'altre (que inclou l'expressió lingüística) a tall de pensaments i d'emocions. Que un pensament esdevingui inclusivament amb una emoció deu suposar una objectivitat (la del pensament i emoció) que permet remetre (vagament) a un aprenentatge al llarg dels anys, al costat del fet que la comunicació gestual i les característiques del mateix fet lingüístic, remetin o no a d'altres aprenentatges, són còpsades pel cos propi amb l'emoció del cas, valgui comparant-ho amb un fet prou diferent, talment com una amenaça se sent amb por.

En particular la compenetració es palesa també en les formes d'empatia, de comprensió: s'està en condicions de sentir poc o molt el que es veu en l'altre.

Caldria considerar tot això en detall i en diferents circumstàncies del tracte amb els altres.

Els altres formen part dels afers reals, i allò real del cos propi apareix inclusivament en allò natural que mostren, al costat dels pensaments amb les seves emocions, que poden comunicar.

ANNEX 1.

PER A UNA DISTINCIÓ DE PASSIONS DES DEL DESIG I EL PLAER.

1. La rellevància dels afers que contenen plaer, desig, i d'altres, convida a l'assaig de llur distribució. Sens dubte qualsevol ordenació de la sensibilitat interna és sempre artificiosa en algun punt. Per exemple, se la podria distingir per la localització: hi ha una colla de passions que brollen en aquell espai interior sensible, i precisament com a canvis rellevants d'un lloc sensible (un dolor d'estómac, el relaxament d'un espasme), o d'altres que toquen àmbits més o menys amplis del conjunt d'aquesta sensibilitat interna (un desig de menjar, el plaer de tocar aigua), o encara d'altres que representen quelcom més difús (una melangia), i sense que hi hagi amb això cap divisió precisa d'aquestes passions (un plaer pot trobar-se molt localitzat en el cos o ser-hi prou difuminat).

Ara bé: en la mesura que una cara encisadora, per exemple, sols s'ordena amb cares encisadores, mentre permet classificar-la en un reguitzell de cares o en un reguitzell de circumstàncies encisadores, salta als ulls que qualsevol afany ordenador de les passions des d'aquest punt de vista és convencional. Tot i així, interessats per aquest aspecte passional, és comprensible que se cerqui en la línia d'aquest aspecte passional allò que aplegui i ordeni les plurals ocupacions: però fins i tot així apareixen noves dificultats.

En efecte els actes no són pas fàcils de classificar ni des d'aquest nou punt de vista de la passió: els noms que s'hi usa, prou còmodes, són útils més per als casos diferenciats (hom no confon un mal de queixal amb la tendresa cap a un home), que per a

circumscriure exactament allò que es podria esmentar com l'extensió de l'ús d'un mot; alhora cal sovint que els simples mots s'acompanyin d'algun adjectiu o d'altres característiques (un plaer dolç, un plaer profund). Pel cap baix la gradació és de vegades prou capriciosa i sense solució de continuïtat.

2. Llavors podria semblar *grosso modo* que quelcom és gratificant o no, satisfà o no, és agradable o no, plau o no, s'hi està bé o no; s'admetria certament sense massa dificultats que l'ús de 'gratificant', etc., podria explicar-se – a banda dels altres usos – per la diferència mateixa entre passions, que, essent prou diverses, farien ús d'uns altres noms segons la seva especificitat, i que d'acord amb això s'ordenaria els afers. Tanmateix fins i tot un tal supòsit és massa apressat, car no hi ha cap garantia *prèvia* que un estat plaent sigui *merament* plaent o gratificant, malgrat que s'assenyali *coses* que sovint són tal qual plaents, quan en d'altres l'emotivitat, *que és una*, no se l'adjectivaria *simplement* de plaent (d'agradable, de gratificant); per tant es tracta més d'un esquematisme que d'una exposició efectiva de casos; per exemple, quan es parla de:

- el plaer de relaxar el cos, d'allitar-se;
- els plaers plurals de viandes i begudes;
- la satisfacció de fumar cigarretes;
- el confort de cadires, butaques, etc., i dels vestits;
- el fet de deixar-se endur per la mandra, per la deixadesa, pel cansament,
- els plaers derivats de mirar coses, de tocar coses, de llepar coses, d'olorar coses;
- la bondat de les aigües de mar, del vent, de la pluja;
- el gaudi del passeig, de l'esport, dels mil moviments dels membres;
- el plaer d'un ambient fresc, humit, ombrejat, assolellat, càlid;
- els plaers de les funcions vegetatives del cos i de les sexuals;

- les carícies, les magarrufes, els jocs amb el cos propi;
- les bones estones de diàlegs i de converses;
- les de l'estudi, de la creació, de les realitzacions artístiques, de la recerca, d'un qualsevol treball;
- el passar-s'ho bé en distraccions i espectacles;
- els divertiments que es troben en la burla innocent, en el joc, en l'acudit;
- l'anar content, l'entusiasme;
- el to amable de la pau interior, de la tranquil·litat, del silenci;
- la satisfacció de la confiança en un mateix, del domini, de la possessió;
- l'autosatisfacció, la satisfacció interior;
- el respecte dels altres homes, la glòria, la fama, el reconeixement.

Un tal esquematisme no expressa necessàriament una igualtat de casos en l'accepció que el plaer de relaxar el cos, per exemple, no pugui contenir ombreigs plurals o fins i tot que no es faci, valgui el cas, enmig d'una preocupació per un problema, i que per tant hi hagi un estat plaent amb algun contingut penós. És clar que un hom pot trobar-se en un estat que sembla en principi prou plaent en conjunt (o si més no que sols destaquí aquell afer plaent o aquell altre sense competència emotiva), però podria semblar que una part important de les vivències són emotivament més aviat així o aixà, o *francament* així o aixà, però no *merament* així o aixà, tot i que es tendeixi a fer *tabula rasa* de les diferències o que es pensi en una *complexitat*, malgrat que hi ha sols *un* estat emocional.

El llistat no pressuposa doncs que allò sentit sigui sols gratificant; en d'altres casos sembla sovint inevitable que no sigui sols gratificant; per exemple, en:

- la satisfacció d'ajudar un altre home;
- el plaer de comprendre, de ser pacient;

- els afectes de l'humil;
- el penediment;
- el favor dels altres;
- les emocions de la lluita per la dignitat;
- el plaer de superar qualsevol altra passió, sigui un dolor físic, la gana, la inanició, la irritació, qualsevol desig, les pors (molt d'allò sentit dins del que es considera virtuós, noble, heroic);

que contenen aspectes gratificants i penosos, però on la valoració dels dos vessants és prou desigual, i on sovint hi ha un seguit passional que va accentuant els uns aspectes o els altres.

Versemlantment algunes emocions fan veure que, fins i tot per la comparació amb d'altres, no són ni plaents ni penoses, com si no hi hagués solució de continuïtat entre allò que complau i allò que és desagradable: perquè hi ha tristeses i enyorances dolces, volgudes, narcisístiques (si es vol), i d'altres que no se les viu així, sense que segurament sigui prou fàcil circumscriure-les en tots els casos. Canviant l'exemple, deixant un qualsevol afer patològic, hi ha malenconies (melangies), l'objecte extern de les quals no està especificat, que no se sabria titllar simplement d'agradeses o d'amargues: potser agre dolces, de vegades més volgudes que temudes, d'altres més doloroses que plaents.

Segurament és cert que es pot ombrejar (i potser convertir) tots els moments titllats de satisfactoris i que complauen amb (en) aspectes inquietants, sotragadors o dolorosos: no perquè els moments que es diuen plaents no hagin valgut tal qual sinó perquè es pot alterar bastant l'estat emocional, s'hi pot fer desvetllar l'angoixa i els fantasmes propis, o d'altres estats emocionals més o menys penosos, malgrat que s'admeti, en conjunt, que és una activitat que un hom no s'afanya sempre a exercir (de vegades més aviat ho suporta quan se li imposa).

3. Pel cap baix el desig apareix sovint per quelcom específic (una poma, un premi); pot néixer així mateix com a mera passió

que es reorienta per la previsió, i de vegades s'ignora ben bé de què es té desig. Se sap per experiència que un desig s'acabarà amb la possessió, l'obtenció, o la consumpció (i es preveu que sigui així), i en d'altres casos s'esvaeixen per si mateixos.

Es distingeix un desig i, per exemple, el gaudi present de prendre el sol, cosa que no vol dir pas (i seguint l'exemple) que no es desitgi gaudir del sol a banda d'estar-ne gaudint, o que calgui distingir en una experiència el gaudi d'estar prenent el sol i el desig de continuar prenent-lo; ahora els desigs són plurals, i semblen donar-se en graus i modes prou diversos (una inclinació o apetència, un desig amable, un anhel, una passió molt viva).

L'experiència havent ensenyat que els desigs han precedit satisfaccions i possessions de tota mena («els objectes dels desigs» poden ser unes qualssevol coses) – a banda dels anhels i desigs (de qualsevol grau) indeterminats –, sembla que un hom pugui també assumir com a desig el plaer de viure, o l'afermament a la vida (si hi ha hagut tons foscos en l'univers emotiu).

Tots els múltiples i diversificats desigs poden ser més o menys agradosos, o més o menys penosos, o una mica de cada, i no cal aventurar que hi hagi solució de continuïtat entre un estat passional i l'emergència d'un desig que forneix de nous tons l'atmosfera emotiva. Però sembla que entre allò que no es té com a desig i allò que sí que ho és hi ha així mateix una terra de ningú: car és possible que els afectes inclosos en el magnànim, en el generós, en la benvolença cap a un altre, en els afectes filials, paternals, en la tendresa, en la pietat (commiseració, compassió, misericòrdia), no se circumscriguin a ser, tal qual presos, emocions clarament sense desig o amb desig. Tampoc la mateixa il·lusió per quelcom o per algú – plural com plurals són les coses i els individus – , l'admiració i potser d'altres, no semblen tal qual desigs, malgrat que tampoc semblen emocions que es puguin considerar tal qual sense cap mena de desig: fan l'efecte més aviat que, com prou afectes, es trobin en un entremig irreductible als seus caps. La mateixa cosa valdria per a prou sentiments del sagrat.

Tot això estant a mig camí entre el desig i el no desig, per la seva banda l'enveja (no com a admiració) i l'odi semblen d'una banda irritants, d'una altra desigs més o menys inespecificats en els termes d'arribada (no de l'individu sobre el qual recauen). Segurament es troben entre un desig i l'absència de desig. D'altres passions com la rancúnia versemblantment esvaeixen encara més l'aspecte de desig; però la set de venjança és sens dubte un desig⁷.

4. D'altres experiències són més aviat doloroses, desagradables, desplaents, tot i que no cal que excloguin voravius d'un altre color; se'n podria esmentar, per exemple:

- qualsevol dolor, malestar, físics;
- la sensació intensa de gana, de set, de desig;
- haver de fer coses sense esma, amb inanició, desànim, mandra, son, cansament;
- les pors, les aversions⁸, els horrors (en un grau molt inferior versemblantment la lletgesa);
- l'avorriment;
- la ira, la ràbia, la indignació, l'empipament;
- el menyspreu (el desdeny);
- l'orgull ferit;

---

⁷El fet que es jutgés els afectes paternals, la pietat, etc., d'una manera positiva, i l'enveja, la gelosia, etc., d'una manera negativa, no semblaria poder-se derivar sols de la gratificació o del caràcter penós de l'experiència, respectivament, car una pietat, per exemple, pot experimentar-se amb prou pena.

⁸L'aversió no contindria com a tal un desig, sinó que mouria a l'allunyament d'allò que la motiva, i per això hi hauria el desig d'allunyar-se'n. Paral·lelament la por no enclouria tal qual un desig.

Així mateix caldria distingir entre les pors pròpies (hi ha un perill físic), i les pors d'allò que preocupa o és inquietant (no hi ha en perill la vida) i que caldria reagrupar amb allò que és neguitós, de què es parla una mica més avall. D'altra banda no sembla pas que qualsevol desig *hagi de* contenir l'esperança d'aconseguir el seu objecte i el temor de no reeixir-hi (cf., per exemple, l'opinió contrària de Descartes a *Les passions de l'ànima*, art.166).

- els afectes derivats de l'escomesa contra la pròpia dignitat, fama, reputació;
- la desconfiança, el recel;
- la vergonya;
- les penes autèntiques.

Un capítol a part dels dolors és el de les angoixes, frisances, neguits, remordiments, que abasten tota mena de circumstàncies i que s'individuen sens dubte (i es diferencien) d'acord amb les esmentades circumstàncies: certament no resta massa clar que no sigui de vegades un mateix el qui converteix un estat més o menys tranquil o agradable en un estat ansiós, tal i com es digué més amunt. Afegim ara que els mals poden tenir també tons angoixosos sobretot quan són intensos, i tampoc és del tot evident que un mateix no hi intervingui gens aquí a procurar-se noves ansietats i sotsobres. Tanmateix les ànsies i els neguits sovint neixen de les expectatives, sobretot quan no depenen de la voluntat (els perills d'un viatge, sigui d'un mateix o dels altres, les decisions que prendran, els motius de la seva absència, allò que suposen les seves paraules); de manera emparentada, els desigs que no depenen de la voluntat també poden esdevenir amb tons d'ansietat donades certes circumstàncies (per exemple, el retard d'un tren, la inseguretat de ser acceptat); d'altres vegades l'individu s'angoixa d'una forma anormal, però en circumstàncies recognoscibles, d'altres pateix tons angoixosos difusos i d'objecte inespecífic, sense tenir-ho simplement per patològic, d'altres se'l compelen en les diferents direccions de les crisis malaltisses.

Sovint, és veritat, les explicacions de l'angoixa, etc., deixen insatisfets: plauria, per exemple, de tenir-la com un «desig frustrat», però tirant llarg això semblaria sols vàlid per a certes angoixes (les que poguessin remetre a algun desig o contenir-ne), i no llevaria llur originalitat; considerada la cosa des de l'expectativa que no conté desig, l'explicació s'ofereix com una racionalització basada en l'experiència (el final de l'expectativa suposa sovint l'acabament

de l'angoixa). ¿Es dirà doncs que és un exponent privilegiat de l'ocupació lliure? Pel cap alt s'explica la llibertat per la diferència, i no se sabia ben bé per què s'hauria de sobrevalorar unes experiències més que unes altres (el plaer no sembla menys una experiència privilegiada i lliure). Potser s'hauria de tenir més aviat l'angoixa tal qual és: una passió més del cos, un «indicador» com ho és un dolor de queixal, i que els dolors – siguin físics o no – també acompleixen el seu paper, malgrat que hi hagi casos límits tant per a uns dolors com per als altres.

Noti's, a propòsit del fet que els dolors també semblen poder esdevenir més o menys amb algun to plaent, que el benestar que pot haver-hi enmig d'un mal espantós és obvi que no el compensa, però en d'altres casos sembla possible un tal ombreig o conversió: el consol que un mateix troba i el conhort que rep dels altres va en aquesta direcció, malgrat que n'hi hagi de diversos (l'afecte d'un amic, el plaer de la venjança, els sentiments en l'obert, la possible complaença mateixa que es té d'un dolor); també sembla anar en aquesta direcció l'apaivagament de les passions enceses, el fer el cor fort, la confecció de nous propòsits, on en tots els casos hi ha uns lleugers o forts canvis de to des del dolor al benestar.

5. Així com les coses plaents no cal que reflecteixin un estat de cap a cap plaent, o les coses penoses no cal que es trobin en un afer de cap a cap desagradable – hi ha estats passionals que no se sabia ben bé com adjectivar-los –, i així com les gammes de desig són prou plurals, i fins i tot no se sap de vegades si cal considerar quelcom com a desig, sigui penós o satisfactori, cal tenir present que, mentre sempre hi ha sensibilitat interna, prou vegades no es té una rica presència d'emocions, i no s'experimenta pas la necessitat d'adjectivar un estat de plaent o de desagradable, amb desig o precisament notant a faltar desig. En efecte de vegades hi ha una certa «normalitat emotiva», un «anar fent», en el qual es desvetllen, si es vol així, desigs, dolors i alegries: la doble dimensió entre allò que satisfà i allò que empipa, i entre el desig i la seva absència, no

sembla omplir tot el transcurs de la vida interna, sinó que versemblantment en basteix moments o estones, tot i que d'una manera prou sovintejada, però dins d'una història sensible que passa per estats interns que no cal tenir-los així o aixà o accentuar-ne l'absència de desig⁹.

6. En acabant, els elements passionals dels actes podrien considerar-se prenent d'altres direccions: siguin agradables o plaents, amb desig o sense, o sense cap tret d'aquests, es parla si més no de l'harmonia del caminar, del control del cos; que se'l mou de manera compulsiva, tallada; de la placidesa que traspua; del posat tens, rígid, contorsionat; de la naturalitat dels posats i de les conductes, etc., tot això referit al cos propi, o al posat i al moviment del cos dels altres.

ANNEX 2.

LA INQUIETUD

Es pot mostrar en una entitat inclusiva: però, a fi d'estudiar-la una mica, serà millor resseguir-la a partir de la realitat corporal.

1. Què és la inquietud?

Pot dar-se de moltes maneres, malgrat que poden tenir un aire de família: es pot estar inquiet en l'accepció de ser difícil de no moure's, de tranquil·litzar-se, hi ha una sotsobra física i emotiva, i s'hi pot estar en especial a causa de dolors físics, de la febre, i

---

⁹Versemblantment hom no podria assegurar l'afecte d'una expectativa, d'un record o d'un afer d'ara: l'espera, per exemple, pot ser il·lusionada, simplement plaent, o neguitosa, i l'única guia d'aquestes consideracions sembla sols el que un hom troba en l'experiència.

d'altres. Fins i tot sense deixar aquest estadi es fa evident que les circumstàncies poden ser prou vàries: poden accentuar sobretot els canvis motors, i els accentuïn o no, l'emoció pot ser sense estridències, la d'una inquietud on l'element ansiós va creixent, i la d'un estat d'ansietat prou accentuada.

Així mateix els canvis motors poden ser secundaris, i fins i tot sense cap rellevància, en inquietuds on van abrandant-se els elements ansiosos des d'una gradació mínima: i potser el fet de parlar-ne per a aquests estats amb trets ansiosos prové d'un ús translàtic des d'estats on hi ha moviment.

També sembla que aquesta gradació d'estats des de la simple inquietud a l'ansiosa, siguin rellevants (o més rellevants) els moviments del cos o no, pugui escampar-se per tota classe de situacions.

N'hi hauria doncs en tots aquells estats on apareix un tret emocional característic, sigui el cabdal o no, hi hagi moviments específics del cos o no.

La classificació dels estats emotius en estats d'inquietud i d'absència d'inquietud no seria sinó una classificació global més de les emocions, sense ser incompatible amb d'altres classificacions globals dels estats emotius.

2. Hi ha una originalitat.

El seu ventall es desplega per múltiples estats emotius, i no es pot pressuposar que l'afer sigui agradable o desagradable, malaltís o no, desitjós o no. Sens dubte seria tan desproporcionat de defensar que un qualsevol estat és d'inquietud com de dir que de fet no n'hi ha mai, com ho seria igualment el supòsit que sempre cal explicar-la sols a partir dels afers no passionals o que sempre cal tenir-la sols com una dada del cos, en l'accepció de no haver-n'hi més motius; finalment també cal bandejar de cap a cap que no se la controlli mai o que no hi hagi mai el fet forçat d'estar inquiet.

En efecte la dificultat de considerar una mica les seves concrecions rau en la pluralitat de casos on se'n parla i del seu mateix tarannà. De vegades s'estima prou justificada en una situació concreta: normalment es pensa que hi ha motius que en poden despertar, tot adjectivant-los de «problemes», d'«assumptes difícils»; és clar que fins i tot aquí un excés d'emotivitat es pot considerar que no hi guarda proporció, i es tendiria a jutjar que s'hi troba un factor idiosincràtic. Tampoc no és inversemblant de pensar que en altres ocasions es va acumulant inquietuds i ansietats quan hi ha un deixar-se preocupar per això i per allò, quan no se sap (o no es pot, o no es vol) distendre. Però no és impossible així mateix que sobrevinguin sense que remetin a gaires afers recents.

Però, sigui com sigui, els estats d'inquietud no són més que uns estats al costat dels altres: són fets tan genuïns com un qualsevol altre estat; si llur explicació a través dels motius permet de preveure què convé, se sap que és així mateix quelcom sentit, i que, els seus estats, se'ls ha de comprendre tal com són al costat dels estats d'alegria, d'il·lusió, de satisfacció.

Fins i tot per als casos més amables cal tenir-la com un estat emotiu de fet, original, que no té traducció en d'altres emocions, talment com no en té cap altre estat emotiu, i fet i fet totes les traduccions sols la farien entenedora perquè ja se sabia de què es tracta.

3. Presa com a ocasió.

L'ocupació que situa enclou l'estat passional de moltes maneres; però no caldria que en fos el motiu principal en els supòsits d'una inquietud comprensible: els problemes i els dubtes, la ignorància de la sort del fill, la consideració de la mort, totes aquestes situacions no rebrien un enfocament capital pel fet d'haver-hi uns tals aspectes emotius, sinó precisament pels altres elements i els altres aspectes passionals: seria ben bé inútil de dir que els dubtes de si els irracionals són nombres o no s'expliquin

sense més per la inquietud que pot provocar l'afirmació rotunda que ho són, com ho seria que el fet d'algú adonar-se que no té preparat l'àpat, els convidats trobant-se a punt d'arribar, tingui com a explicació cabdal (sempre dins dels supòsits d'estats emotius comprensibles) els aspectes inquietants de l'afer. En poques paraules: uns tals vaivens de l'emoció també són explicatius, però es faria de cap a cap insensat de creure que els problemes, els dubtes, el desconeixement de circumstàncies, les previsions, resolten les seves explicacions pel fet que hi hagi alguna inquietud, malgrat que no se la pot tal qual no incloure en la situació.

En conjunt no sembla que es tingui cap necessitat de partir d'inquietuds, però quan es fa, el que es troba tampoc no seria necessàriament rellevant per aquest fet.

4 ¿Cal fomentar-la?

1. Versemblantment no hi hauria solució de continuïtat entre una de raonable, un temperament inquiet i un de patològic: es parlaria més aviat de trets malaltissos quan el seu grau fos tal que enterbolís de fet els altres continguts, la seva ponderació; és a dir, quan es fes particularment insistent; potser es tendiria a parlar aquí d'un tret obsessiu per això mateix, en principi quelcom que no remet a res, sinó que caldria tenir com a dada emotiva, si no insana; tot això no podria implicar, és clar, que n'hi hagués un model qualsevol, quan se n'hi podria trobar més o menys, sinó que versemblantment hi hauria uns límits més enllà dels quals s'assumiria un patiment empipador.

2. Forma part doncs del ventall d'afers reals: sens dubte es fa del tot inútil d'assajar d'explicar-la en tots els casos per frustracions o per insatisfaccions d'una altra índole.

Però fins i tot seria irrellevant per a les activitats teòriques o pràctiques que pogués motivar; car aquestes activitats no es veurien reduïdes a unes tals insatisfaccions.

3. No tindria res d'estrany que els més diversos afers poguessin motivar-ne (malgrat que no cal sempre que ho facin), i que la inquietud coadjuvés com a motiu en d'altres circumstàncies.

Però fent encara una passa més el seu peculiar desenaix amb molts afers seria un nou motiu d'inquietud. Esdevindria fàcil de comprendre les paraules d'Agustí d'Hipona quan deia que el cor de l'home vaga sempre inquiet; però valdria la pena d'afegir que caldria tenir cura del fet que, si bé podria dur a un moment especialment rellevant en l'obert, com duu a una qualsevol activitat, aquell moment, com les altres activitats, no tindria sols el seu motiu en la inquietud, ni caldria que la tingués com a motiu cabdal, ni simplement caldria que la patís.

4. ¿És bo de ser inquiet? No hi hauria una resposta unívoca: potser cal admetre sense ambages primerament que hi ha inquietuds de fet.

Certament és possible de comprendre'n alguna per manques d'algun tipus; d'altra banda, i des d'un punt de mira més global, se la podria explicar per condicions d'herència de l'espècie en tant que seria un *sine qua non* per a la supervivència (procuraria la cerca de menjar, d'aixopluc, de relacions); se la podria així mateix remetre a un factor d'educació en un medi cultural. Però la certesa que les remissions no substitueixen al cap i a la fi allò que les provoca deixaria més aviat tal qual l'afer.

D'aquí que sigui millor de no capficar-se excessivament sobre el seu foment o anorreament, en l'accepció d'esdevenir un problema més aviat a ponderar en cada cas.

ANNEX 3.

UN ESBÓS DE CLASSIFICACIÓ DELS COMPORTAMENTS

Circumscrits als comportaments, el tarannà de cadascun i les seves diferències podrien menar en principi a les corresponents caracteritzacions.

És clar que, posats a estudiar els moviments del cos, tant se val des del punt de mira del cos extern que s'estudiï els del cos propi com els del cos d'un altre home.

Seria així que es podria orientar l'estudi de les conductes d'un qualsevol tipus mentre les actuacions que les originen haurien de valer d'una manera específica quan fossin les d'un mateix. De fet llur caracterització té en compte el corresponent tarannà subjectiu (voluntarietat, consciència, etc.), i els fets naturals externs que s'hi associen.

El tancament dels ulls quan s'hi apropa alguna cosa d'una manera ràpida, l'experimenta un mateix, però seria l'estudi dels moviments oculars externs juntament amb el caràcter involuntari, automàtic, i amb els processos neurofisiològics que es pogués resseguir, el que aniria permetent una caracterització del reflex; ara bé, el reflex seria l'objecte d'un estudi, i l'experiència del tancament dels ulls no contindria l'estudi del reflex.

D'una manera paral·lela el timbre que indica l'acabament de la jornada, i que gratifica, forma part del contingut d'una experiència. El seu tarannà (la immediata del timbre gratificant, el caràcter involuntari), ajuda a anar circumscrivint l'estudi del reflex condicionat, al costat de la consideració orgànica, i de l'aprenentatge. Però l'estudi del reflex condicionat no està contingut en l'experiència que l'originaria, en especial quan fos la pròpia.

La circumstància que la gana estimuli el desig i la cerca de menjar fa que hi hagi l'estudi corresponent, a base, per exemple, del fet de tenir un cos natural que ha de menjar, l'aprenentatge, i d'altres.

Esmenti's ara la irritació que s'experimenta per la presència d'algú: no tractant-se d'un enuig premeditat i planejat, s'hi estudia també allò que és possible; aquí potser es remetria a condicions endògenes – si més no prou d'aquest material remetria així mateix a l'herència de l'espècie – i a l'aprenentatge.

Hi hauria d'altres comportaments a observar: en tots els exemples es tractaria d'una recerca a partir del tarannà de les experiències respectives. S'entendria també que les classificacions i les caracteritzacions dels comportaments a partir de l'observació en cap cas no donarien els actes que els originen, sinó que serien *una aproximació*; d'altra banda unes tals classificacions serien precisament un assaig d'ordenació, que segurament poden tenir punts de mira plurals (presència/absència d'afectes forts, tipus de motilitat, etc.) i que més aviat tractarien de fer-ho d'acord amb trets que caracteritzadors.

ANNEX 4.

NOTA A UNA INTERPRETACIÓ DE LES EMOCIONS.

No cal trobar alguna cosa més «darrera» d'un desig, d'un plaer, d'una angoixa. Pel cap baix sembla difícil d'acceptar, a nivell d'un inconscient, alguna instància modèlica del tall del conscient i que hi actués de manera paral·lela: versemblantment es tractaria d'una projecció, que tindria potser algun punt de contacte amb les il·lusions.

Més enllà dels models explicatius val la pena d'insistir que la vida afectiva val tal com és; una qualsevol explicació no llevaria la seva originalitat: és cert que se saben moltes coses, i que un tal saber remetria a l'experiència en una accepció generosa del mot (la socialitzada en un medi humà, la viscuda per un mateix); i la vida emotiva també permet un estudi neurofisiològic; al cap a la fi tot plegat deixa els afers tal com són. Això valdria per al malestar, la insatisfacció, l'angoixa, els tons negres de la vida, etc.

Una qualsevol estimació de l'activitat actual com a substitutòria exposaria com un hom se sent, o bé apuntaria alguna possibilitat que contrastaria amb el que fa ara. En qualsevol cas seria la mateixa experiència la que ho estableix: un hom podria negar que estigués bàsicament insatisfet (potser entrelluca que altrament patiria afectes més tenebrosos), quan n'està, però no podria pas ignorar de cap a cap les seves emocions; alhora si un hom està satisfet, ho està, simplement, malgrat que algú altre pogués creure que n'hi ha una altra lectura; i les experiències afectives no es traduirien mai les unes per les altres.

La circumstància que «hom ho sap tot» permetria així mateix l'observació que el fet de sospitar (en l'accepció de desconfiar) del que un hom persegueix és una experiència específica, que es venç o no tot actuant. Una tal sospita o desconfiança val com a estat que no amaga res, i com a estat que un hom pensa que pot esclarir-se o que pensa que no ho pot fer: car en un tal estat hi ha un vessant de cerca (de qüestionament).

Si més no la intenció que un hom desplega no sembla amagar en principi res: fet i fet les segones intencions són *in stricto sensu* aquelles que un hom manté però que no comunica, altrament serien explicacions no contingudes tal qual en d'altres intencions.

De manera provisional es podria concloure: estrictament no hi ha activitats substitutòries, sinó ocupacions que insatisfan, amb el problema afegit que cap explicació no n'assegura l'encert o el canvi afectiu.

ANNEX 5.

SOBRE LA VOLUNTAT DE VERITAT.

Val la pena d'aturar-se també en els temes més o menys nietzscheans de la voluntat de veritat com a exponent de desig i de poder, per exemple tal i com la tracta Michel Foucoult. Cal no demanar que s'hi circumscrigui els usos de mots com 'voluntat de veritat', 'desig', i 'poder' per tal de discutir-ne l'encert bàsic o de matisar-ne el contingut: la comanda pressuposaria allò que es vol circumscriure, voldria una delimitació sense admetre alhora aquesta voluntat; i des d'un altre punt de mira no hi hauria aquí un cercle viciós: l'admissió de la voluntat de veritat podria ser alhora una manifestació de la voluntat de veritat.

En aquests contextos 'veritat' no s'usaria en l'accepció més vulgar. És millor doncs agafar «voluntat de veritat» com un tot expressiu, i emparentar-la amb el desig i el poder; llavors sembla fàcil d'admetre que, en un estudi (per exemple, i posat el cas que complagui), hi pot haver «voluntat de veritat», «desig» i «poder», quan pel cap baix promou desigs, fa que algú s'hi mantingui, i complau.

Per tant sembla, des d'aquest punt de mira, que «la voluntat de veritat», «el desig», «el poder» d'una activitat intel·lectual (seguint l'exemple), tinguin els seus paral·lels en les «voluntats», «desigs», «poders», que es poden trobar en una qualsevol experiència: arreu hi pot haver desig, poder, i no sembla que els plurals i diferents poders i desigs es donin independentment de les activitats on es troben. No es podria prejutjar que un estudi, una tal experiència, no pogués contenir desig, poder, voluntat, i fins i tot plaer.

Des d'aquí semblarien unilaterals les paraules de Michel Foucoult quan, a propòsit del fet que es parla poc de la «voluntat de veritat», afegeix que s'esdevé *«com si, per a nosaltres, la voluntat de veritat i les seves peripècies fossin disfressades per la*

veritat mateixa en el seu desenrotllament necessari. I la raó tal vegada és aquesta: si el discurs vertader ja no és, en efecte, d'ençà dels grecs, el qui respon al desig o el qui exerceix el poder, en la voluntat de veritat, en la voluntat de dir-lo, aquest discurs vertader, ¿què és doncs el que està en joc sinó el desig i el poder? El discurs vertader, que la necessitat de la seva forma afranqueix del desig i allibera del poder, no pot reconèixer la voluntat de veritat que el travessa; i la voluntat de veritat, aquella que se'ns ha imposat de molt temps ençà, és tal que la veritat que aquella vol no pot deixar de disfressar-la.

«D'aquesta manera, només apareix als nostres ulls una veritat que fóra riquesa, fecunditat, força insidiosament universal i dolça. I nosaltres ignorem, contràriament, la voluntat de veritat com a prodigiosa maquinària destinada a excloure. Tots els qui, punt per punt en la nostra història, han assajat de contornejar aquesta voluntat de veritat i de replantejar-la contra la veritat, just on la veritat emprèn la justificació de l'interdicte i la definició de la follia; tots aquests, de Nietzsche a Artaud i a Bataille, han de servir-nos ara de signes, alius sens dubte, per al treball de cada dia»¹⁰.

No se'n parlaria massa, de la voluntat de veritat en la veritat mateixa, per quelcom semblant al fet que tampoc no se'n parlaria massa en els altres afers de la vida (en un treball, en l'oci i divertiment): simplement perquè els homes pressuposen els uns per als altres una vida emocional¹¹.

---

¹⁰*L'ordre del discurs*, pàgs.113-114, traducció de Pompeu Casanovas, recollit a *L'ordre del discurs i altres escrits*, Laia, Barcelona, 1982.

¹¹És interessant d'apuntar el programa de treball de l'eminent professor francès l'any 1970:

«Tals són les comeses o, més aviat, alguns dels temes, que regeixen el treball que voldria fer aquí en els anys vinents. Podem assenyalar de seguida algunes exigències de mètode que comporten.

«De primer antuvi, un principi de capgirament: Allà on, segons la tradició, hom creu reconèixer la deu dels discursos, el principi de llur abundor i de llur continuïtat, en aquestes figures que semblen fer un paper positiu, com la de

---

l'autor, de la disciplina, de la voluntat de veritat, cal reconèixer més aviat el joc negatiu d'una circumscripció i d'una rarificació del discurs.

«Però, un cop assenyalats aquests principis de rarificació, quan hem deixat de considerar-los com a instància fonamental i creadora, ¿què hi descobrim al dessota? ¿Cal admetre la plenitud virtual d'un món de discursos ininterromputs? És aquí on cal fer jugar d'altres principis de mètode.

«Un principi de discontinuïtat: que hi hagi sistemes de rarificació no vol pas dir que sota d'ells, o més enllà d'ells, regnaria un gran discurs il·limitat, continu i silent que es trobaria reprimat o ofegat per ells, i que nosaltres tindriem la comesa de deixondir, restituint-li per fi la paraula. Cal no imaginar, voltant pel món i enllaçant amb totes les seves formes i els seus esdeveniments, un no dit o un impensat, que es tractaria d'articular o finalment de pensar. Els discursos han de ser tractats com a pràctiques discontinües que s'encreuen, es juxtaposen a voltes, però que també s'ignoren o s'exclouen.

«Un principi d'especificitat: no resoldre el discurs en un joc de significacions prèvies; no imaginar-se que el món mostra devers nosaltres un rostre llegible que tan sols hauríem de desxifrar; ell no és còmplice del nostre coneixement; no hi ha providència prediscursiva que el disposi en favor nostre. Cal concebre el discurs com una violència que nosaltres fem a les coses, en tot cas, com una pràctica que els imposem; i és aquesta pràctica on els esdeveniments del discurs troben el principi de llur regularitat.

«Quarta regla, la de l'exterioritat: no anar des del discurs cap al seu nucli interior i ocult, devers el cor d'un pensament o d'una significació que es manifestarien en aquell; ans, a partir del mateix discurs, de la seva aparició i de la seva regularitat, adreçar-nos cap a les seves condicions externes de possibilitat, devers allò que dóna lloc a la sèrie aleatòria d'aquests esdeveniments i que en fixa els límits.

*«Quatre nocions, doncs, han de servir de principi regulador a l'anàlisi: la d'esdeveniment, la de sèrie, la de regularitat, la de condició de possibilitat. S'oposen, com podem veure, terme a terme: l'esdeveniment a la creació, la sèrie a la unitat, la regularitat a l'originalitat, i la condició de possibilitat a la significació. Aquestes quatre darreres nocions (significació, originalitat, unitat, creació) han dominat, i d'una manera bastant general, la història tradicional de les idees, on, de comú acord, hom cercava el punt de la creació, la unitat d'una obra, d'una època o d'un tema, la marca de l'originalitat individual, i el tresor indefinit de les significacions colgades», *L'ordre del discurs*, pàgs.131-132.*

Que l'accent en la voluntat de veritat, en la disciplina, en l'autor, i d'altres, fos avaluat com un joc negatiu potser revelaria més aviat l'estat del qui ho defensés: no pas per la certesa, valgui el cas, que sovint no s'hagués usat un discurs per a sotmetre d'alguna manera un altre home, sinó perquè s'hi admetria una tal

És obvi que el desig, el poder, la voluntat d'una experiència, poden tenir finalitats diverses, però llavors es tracta palesament d'una exegesi particular, que reflectiria l'estat d'algú que no ha de ser necessàriament vàlid per a un altre.

I els estats emocionals d'un altre interessen en conjunt d'acord amb les circumstàncies particulars de cadascú.

Pel mateix to de la vida emocional un hom podria adonar-se que estudia per la insatisfacció d'altres coses (a través de les corresponents digressions) malgrat el plaer que rebés de l'estudi; o simplement ho faria pel mateix desig de conèixer; o encara el desig de conèixer seria alhora desig d'altres coses. Sempre, és clar, hi podria haver algun àmbit d'ambigüitat (quan un hom no sap què desitja, un tal fet valdria tal qual). Sembla que els individus sovint estan insatsifets en algun extrem, que desitgen sense nord, que volen però ignoren què: en qualsevol cas seria la prudència pròpia la que estableix plans, tenint en compte l'experiència passada, que hi ha atzar i que hi intervé la passió.

Observi's així mateix que, si un estudi inclou el desig de conèixer i de saber, un tal desig podria explicar-se tant pel mateix gaudi de l'activitat que va estudiant (i que conté desig) com per d'altres finalitats, depenent sempre del moment.

---

generalització; endemés caldria considerar com s'hauria de comprendre, per exemple, el mateix discurs de Foucault des del que diu l'autor.

Respecte del programa de treball caldria afegir que de bell nou no entraria en qüestió aquí que no es pogués assumir per a estudis sociològics o polítics una mena de principis de discontinuïtat, d'especificitat i d'exterioritat en l'accepció que els discursos fossin una dada més d'un estudi polític, històric, sociològic, sinó la generalització esmentada i l'exclusió del fet que els afers semblen (en alguna accepció) més o menys còmplices del coneixement. Un discurs del tipus que proposa l'autor pot ser prou interessant des del punt de mira de l'estudi dels fenòmens socials per ser una aproximació genuïna d'aquests processos, malgrat que no esgotaria l'estudi dels discursos proferits pels homes. En d'altres paraules: segurament hi hauria aquí la conversió de categories d'aproximació als fenòmens socials en categories epistemològiques, pas sens dubte equívoc, i per això, entre d'altres coses, hi hauria una confusió.

Però des d'un altre punt de mira el desig de conèixer podria explicar-se perfectament a partir de l'activitat que coneix això i allò. Es tractaria aquí de quelcom potser prou rellevant: els desigs són molts i plurals: llavors el cas particular del desig de conèixer i del mateix coneixement entren en aquest conjunt.